МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Ректор
_____ Олександр ГАЛИЧ
«__01__» ___вересня_____ 2026 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

освітньо-професійна програма Фінанси, банківська справа та страхування

спеціальність D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

галузь знань D Бізнес, адміністрування та право

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

ПОЛТАВА 2026

Наскрізна програма практики для здобувачів вищої освіти
за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Мова викладання державна
Розробники:
БЕЗКРОВНИЙ Олександр, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, декан факультету обліку та фінансів, гарант освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування першого (бакалаврського) рівня, к.е.н., доцент;
ЗОРЯ Олексій, завідувач кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, д.е.н., професор;
КАПАЄВА Людмила, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, к.е.н., доцент;
РУДИЧ Алла, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, к.е.н., доцент;
БРАЖНИК Людмила, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, к.е.н., доцент;
ДОРОШЕНКО Ольга, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, заступник декана факультету обліку та фінансів, к.е.н., доцент;
ЗОРЯ Світлана, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, голова ради з якості вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», к.е.н., доцент;
КРАСНІКОВА Оксана, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму, к.е.н., доцент;
ШМАТКО Вікторія, уповноважений представник АТ «СГ «ТАС» Полтавської філії, м. Полтава;
ЛОПАТКА Микола, провідний експерт з продажів та кредитування малого та середнього бізнесу АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», м. Полтава

Гарант освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»
«01» вересня 2026 р. _____ Олександр БЕЗКРОВНИЙ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму
Протокол від 01 вересня 2026 року № 1
Завідувач кафедри фінансів, економічних
досліджень і туризму _____ Олексій ЗОРЯ

Схвалено радою з якості вищої освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Протокол від 01 вересня 2026 року № 1
Голова ради з якості вищої освіти спеціальності
«Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок» _____ Світлана ЗОРЯ

© ПДАУ, 2026

ВСТУП

Наскрізна програма практики розроблена згідно оновленої освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» і навчального плану підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 2025 року набору (зі змінами, внесеними та затвердженими рішенням вченої ради Полтавського державного аграрного університету, протокол від 31 липня 2026 р. №14).

Метою практики є набуття компетентностей, на основі отриманих в Полтавському державному аграрному університеті (далі – Університет) теоретичних знань, для досягнення програмних результатів навчання та прийняття самостійних рішень у виробничих умовах, оволодіння практичними навичками і вміннями, сучасними методами і формами організації праці у професійній сфері, виховання потреби систематично поповнювати свої знання та застосовувати їх у майбутній трудовій діяльності.

Завдання практики:

- поглиблення, систематизація і закріплення теоретичних знань, одержаних в процесі навчання;
- набуття, поглиблення й удосконалення у виробничих умовах компетентностей та підготовка до трудової діяльності;
- формування навичок прийняття самостійних рішень на певних ділянках роботи (чи з конкретних питань) у виробничих умовах;
- освоєння сучасних технологій з фаху;
- збір і опрацювання фактичних матеріалів для виконання індивідуальних завдань.

Проходження практики сприяє формуванню:

компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність планувати та управляти часом;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати у команді;
- здатність працювати автономно;
- здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- здатність працювати автономно;
- здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;
- здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу

неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності;

- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища;
- розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;
- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування);
- здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач;
- здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- здатність складати та аналізувати фінансову звітність;
- здатність здійснювати ефективні комунікації;
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення;
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку;
- здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансового, облікового, статистичного та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери й інших галузей економіки.

програмних результатів навчання:

- знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;
- знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування;
- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування);
- застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач;
- формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію;
- ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових

систем;

- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів;
- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;
- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;
- визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку;
- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань;
- виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення;
- визначати місце і значення облікової, аналітично-цифрової, статистичної та інформаційної систем у забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання;
- оцінювати процеси та явища, що відбуваються у сфері залучення інвестицій та фінансового забезпечення розвитку аграрної сфери й інших галузей економіки.

1. ОПИС ПРАКТИК

Навчальним планом підготовки студентів освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 2025 року набору (зі змінами, внесеними та затвердженими рішенням вченої ради Полтавського державного аграрного університету, протокол від 31 липня 2026 р. №14) передбачені наступні види практик (табл. 1).

Таблиця 1

Види, назви і обсяги практик студентів освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

№ з/п	Назва практики	Семестр	Обсяг практики	
			кредитів ЄКТС	годин
Навчальна практика				
1.	Фінанси	2	4,5	135
2.	Статистика	2	3	90
3	Фінанси підприємств	4	6	180
4.	Страхування	6	3	90
Виробнича практика				
5.	Виробнича практика з фінансів суб'єктів господарювання	6	6	180
6.	Комплексна зі спеціальності	8	6	180

1.1. Навчальна практика «Фінанси»

Метою навчальної практики «Фінанси» є поглиблення теоретичних знань у галузі фінансово-кредитних відносин, оподаткування, банківської і страхової справи, фондового ринку; оволодіння навичками практичної роботи в фінансовій сфері; формування професійних умінь прийняття оптимальних управлінських рішень, виходячи з сучасних умов господарювання; виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в практичній діяльності.

Завдання навчальної практики «Фінанси»: поглиблення знань про сутність фінансових категорій, особливості фінансових процесів та фінансових явищ, асортимент економічних відносин щодо залучення, розподілу і використання фінансових ресурсів усіма суб'єктами фінансової системи, виявлення фінансових інтересів та виникнення-вирішення фінансових конфліктів, забезпечення фінансової безпеки та досягнення фінансового добробуту суспільства.

Проходження навчальної практики «Фінанси» сприяє формуванню: компетентностей:

- *загальних:*

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність працювати автономно.

- *фахових:*

ФК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

ФК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ФК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

програмних результатів навчання:

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

Результати проходження практики «Фінанси» визначені наскрізною програмою практики для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 2025 року набору, затвердженої ректором університету 01 вересня 2025 р.

1.2. Навчальна практика «Статистика»

Метою навчальної практики «Статистика» є поглиблене ознайомлення здобувачів вищої освіти із прийомами та методами статистичних досліджень економічно-фінансових явищ і процесів, набуття навичок самостійної роботи з масовими статистичними даними суспільно-економічної сфери.

Завдання навчальної практики «Статистика»:

- систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних і практичних знань щодо методики й організації проведення статистичного дослідження за його окремими етапами;
- практичне опрацювання конкретних методик статистичного дослідження на основі індивідуальних практичних завдань;
- розвиток навичок вибору найбільш раціонального статистичного метода для виконання поставленого завдання;
- набуття досвіду здійснення необхідних розрахунково-обчислювальних операцій;
- закріплення навичок формулювання висновків за результатами дослідження у статистичних термінах та їх економічно-фінансової інтерпретації;
- формування професійних умінь та навичок, розвиток професійних якостей особистості майбутнього фахівця сфери фінансів.

Проходження навчальної практики «Статистика» сприяє формуванню: компетентностей:

- *загальних:*

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність працювати автономно.

- *фахових*:

ФК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ФК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ФК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

ФК12. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансового, облікового, статистичного та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери й інших галузей економіки.

програмних результатів навчання:

ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем

ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПР24. Визначати місце і значення облікової, аналітично-цифрової,

статистичної та інформаційної систем у забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання

Результати проходження практики «Статистика» визначені наскрізною програмою практики для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок 2025 року набору, затвердженої ректором університету 01 вересня 2025 р.

1.3. Навчальна практика «Фінанси підприємств»

Метою навчальної практики «Фінанси підприємств» є поглиблення теоретичних знань і закріплення практичних навичок у сфері фінансових відносин суб'єктів господарювання, формування у здобувачів вищої освіти професійних умінь прийняття оптимальних фінансових рішень.

Завдання навчальної практики «Фінанси підприємств»:

- узагальнення та систематизація теоретичних знань, набутих при вивченні дисципліни «Фінанси підприємств», стосовно сутності фінансових ресурсів, методів і джерел їх формування й ефективності використання, організації фінансової діяльності підприємств;
- розвиток навичок здійснення розрахункових операцій та оформлення розрахунково-платіжних документів;
- поглиблення знань із порядку формування та розподілу прибутку підприємства, визначення фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання різних форм організації бізнесу;
- закріплення навичок нарахування податків і зборів та оформлення податкової звітності;
- формування професійних умінь і навичок із нормування оборотних активів підприємства та розрахунку показників ефективності використання обігових коштів;
- набуття досвіду нарахування амортизації основних засобів та розрахунку показників ефективності їх використання;
- закріплення методологічних основ складання фінансових планів діяльності підприємства, прогнозування фінансових результатів, визначення потребиу кредитах банку та оцінювання кредитоспроможності позичальника;
- розвиток умінь і навичок із визначення причин кризи, сильних і слабких сторін діяльності суб'єкта підприємництва, внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування його санації.

Проходження навчальної практики «Фінанси підприємств» сприяє формуванню:

компетентностей:

- *загальних:*

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних

джерел

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність працювати автономно.

- *фахових:*

ФК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ФК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність

ФК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

ФК12. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансового, облікового, статистичного та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери й інших галузей економіки

програмних результатів навчання:

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

1.4. Навчальна практика «Страхування»

Метою навчальної практики «Страхування» є поглиблення теоретичних знань і практичних навичок у сфері економічних відносин, що виникають між суб'єктами страхового ринку з приводу купівлі-продажу страхових послуг.

Завдання навчальної практики «Страхування»:

- узагальнення та систематизація теоретичних знань, набутих при вивченні навчальної дисципліни «Страхування», стосовно ролі й значення страхового захисту в ринковій економіці, необхідності страхування як засобу управління ризиками підприємства, захисту страхових інтересів фізичних та юридичних осіб;

- поглиблення знань про структуру страхового ринку та нагляду за страховою діяльністю; закріплення основних правил організації й ведення страхової діяльності та навичок дослідження показників стану страхового ринку як України, так і Полтавської області зокрема, з метою формування перспективних напрямів його розвитку;

- закріплення навичок формування вартості страхової послуги на підставі тарифів, що пропонуються страховиками з ризикових видів страхування, ознайомлення зі складовими елементами тарифної ставки, розвиток навичок визначення ймовірного доходу за інвестованими у накопичувальне страхування коштами та управління страховими ризиками;

- формування професійних умінь і навичок із особистого страхування, страхування майна та фінансових витрат, страхування відповідальності;

- набуття досвіду визначення необхідності й доцільності укладення договорів перестрахування й співстрахування, аналізу особливостей договорів перестрахування, застосування методів і форм операцій перестрахування;

- закріплення методологічних основ проведення оцінки фінансової надійності страхової компанії; проведення оцінки прибутковості та рентабельності діяльності страхової компанії.

Проходження навчальної практики «Страхування» сприяє формуванню: компетентностей:

- *загальних:*

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність працювати автономно

- *фахових:*

ФК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ФК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

програмних результатів навчання:

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових та фондових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення

1.5. Виробнича практика з фінансів суб'єктів господарювання

Метою виробничої практики з фінансів суб'єктів господарювання є поглиблення, узагальнення і вдосконалення набутих в Університеті знань із фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, оволодіння професійним досвідом, компетентностями, пов'язаними із особливостями організації фінансів суб'єктів господарювання, вивчення ключових аспектів формування взаємовідносин суб'єктів фінансової системи, виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в реальних умовах функціонування суб'єкта господарювання.

Завдання виробничої практики з фінансів суб'єктів господарювання:

- знайомлення із загальною характеристикою та вивчення організаційної структури суб'єкта господарювання та з'ясування місця й значення в ній фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу);
- вивчення особливостей організації фінансів суб'єктів господарювання;
- вивчення особливостей взаємовідносин суб'єктів фінансової системи;
- формування фахових здібностей на базі одержаних у закладі вищої освіти теоретичних знань;
- закріплення практичних навичок із фаху на базі визначеного суб'єкта господарювання;
- збір матеріалу для виконання індивідуального завдання та самостійної роботи.

Проходження виробничої практики з фінансів суб'єктів господарювання сприяє формуванню:

компетентностей:

- *загальних:*

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність планувати та управляти часом

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

- *фахових:*

ФК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

ФК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ФК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

ФК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

ФК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

ФК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

ФК12. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансового, облікового, статистичного та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери й інших галузей економіки.

програмних результатів навчання:

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки,

банківська система та страхування).

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР24. Визначати місце і значення облікової, аналітично-цифрової, статистичної та інформаційної систем у забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання.

ПР25. Оцінювати процеси та явища, що відбуваються у сфері залучення інвестицій та фінансового забезпечення розвитку аграрної сфери й інших галузей економіки

1.6. Виробнича практика «Комплексна зі спеціальності»

Метою виробничої практики «Комплексна зі спеціальності» є поглиблення, узагальнення і вдосконалення набутих у закладі вищої освіти знань із фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, оволодіння професійним досвідом, компетентностями з основних фахових дисциплін, здійснення оцінки фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання та дослідження практичних аспектів фінансів суб'єкта господарювання в реальних умовах ринкового середовища, виховання внутрішньої потреби постійного оновлення професійних знань і творчого їх застосування в практичній діяльності.

Завдання виробничої практики «Комплексна зі спеціальності»:

- знайомлення із загальною характеристикою та вивчення організаційної структури суб'єкта господарювання та з'ясування місця й значення в ній фінансового (обліково-фінансового) відділу (за його відсутності – бухгалтерії та/або економічного відділу, що виконують функції фінансового відділу);

- проведення оцінки фінансових показників діяльності суб'єкта господарювання (підприємств / банківських установ / страхових компаній /

бюджетних організацій / фіскальних органів / професійних учасників фондового ринку);

- вивчення практичних аспектів фінансів суб'єкта господарювання (підприємств / банківських установ / страхових компаній / бюджетних організацій / фіскальних органів / професійних учасників фондового ринку);

- формування фахових здібностей на базі одержаних у закладі вищої освіти теоретичних знань;

- закріплення практичних навичок із фаху на базі визначеного суб'єкта господарювання;

- збір матеріалу для виконання індивідуального завдання та самостійної роботи.

Проходження виробничої практики «Комплексна зі спеціальності» сприяє формуванню:

компетентностей:

- *загальних:*

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність планувати та управляти часом

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК15. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

- *фахових:*

ФК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

ФК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ФК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ФК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ФК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

ФК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

ФК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

ФК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

ФК12. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансового, облікового, статистичного та інвестиційного забезпечення розвитку підприємств аграрної сфери й інших галузей економіки.

програмних результатів навчання:

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система та страхування).

ПР09. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

ПР10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПР24. Визначати місце і значення облікової, аналітично-цифрової, статистичної та інформаційної систем у забезпеченні діяльності суб'єктів господарювання.

ПР25. Оцінювати процеси та явища, що відбуваються у сфері залучення інвестицій та фінансового забезпечення розвитку аграрної сфери й інших галузей економіки

2. ЗМІСТ ПРАКТИК

2.1. Навчальна практика «Фінанси»

Тема 1. Фінанси: сутність, функції та значення. Фінансова система.

Сутність фінансів. Фінанси та інші економічні категорії. Суб'єкти

фінансових відносин. Об'єкт розподілу фінансів. Ознаки фінансів як економічної категорії. Призначення фінансів. Функції фінансів.

Сутність та побудова фінансової системи. Сфери та ланки фінансової системи. Принципи побудови фінансової системи.

Компетентності фахівця з фінансів. Характеристика фінансових професій.

Тема 2. Історія фінансів та фінансової науки.

Точки зору на походження терміну «фінанси». Обставини виникнення фінансів як історичної категорії. Еволюція розуміння фінансів. Виникнення основних понять фінансів. Особливості історичного розвитку фінансів у різних суспільно-економічних формаціях та державах. Концепції фінансів у фундаментальних економічних дослідженнях. Генезис науки про фінанси.

Тема 3. Фінансове право, фінансова політика та фінансовий механізм.

Фінансова політика: сутність та завдання. Основні складові та напрямки фінансової політики. Напрямки фіскальної політики. Інструменти податкової політики. Міністерство фінансів України: сутність, структура, завдання, функції, права. Основні показники економічного і соціального розвитку. Фінансовий механізм: сутність, призначення, характеристики та складові елементи. Поняття фінансового права. Система фінансового права. Джерела фінансового права та фінансове законодавство. Фінансово-правові акти та їх класифікація. Фінансове законодавство. Визначення фінансових понять в нормативно-правових актах.

Тема 4. Податки. Податкова система і податкова політика.

Економічна сутність податків і зборів. Суспільний зміст і матеріальна основа податків. Податкова система України: сутність, нормативне регулювання. Податкова система. Державна податкова служба України: місія, стратегічні цілі, пріоритети, основні напрямки діяльності. Розмежування повноважень між фіскальними установами і реформування діяльності. Переваги прямих і непрямих податків. Недоліки прямих і непрямих податків. Теорії оподаткування. Історія розвитку податкової системи.

Тема 5. Бюджетна система держави. Державний кредит.

Державні фінанси та державний бюджет. Еволюція поглядів на роль держави в економіці. Фінансове господарство держави. Державні доходи і витрати. Теорія бюджету. Форми стягнення. Бюджет, бюджетний процес та бюджетна політика: сутність категорій та характеристика процесів. Аналіз доходів бюджету. Аналіз витрат бюджету. Сутність бюджетної системи. Особливості її побудови. Бюджетний устрій. Складові бюджетної системи України. Нормативне регулювання бюджетної системи в Україні. Фінансова модель суспільства. Видатки зведеного бюджету України. Дефіцит державного бюджету та державний борг. Причини дефіциту / профіциту бюджету. Бюджетний дефіцит України: проблеми фіскального сектора та прогноз. Необхідність фінансування МВФ. Кредитори України. Державний борг та управління ним. Фіскальна політика і державний борг. Обсяги державного боргу та кредитори України. Управління державним боргом. Обсяги та динаміка дефіциту бюджету України. Стан управління державним боргом. Динаміка обсягів державного кредитування, державних гарантій та державного боргу. Динаміка державних позик в розрізі основних кредиторів. Боргова політика

України.

Тема 6. Місцеві фінанси.

Місцеві фінанси, бюджетний федералізм і фінансове вирівнювання: теоретичні основи. Місцевий бюджет та інструменти впливу на його формування. Децентралізація фінансової системи в Україні. Фіскальна децентралізація та фінансова самостійність місцевих бюджетів в Україні. Соціально-економічна база зростання бюджетів місцевого самоврядування. Відкритий бюджет та громадський контроль. Наукова та популярна інформація щодо місцевих фінансів. Моніторинг виконання місцевих бюджетів, місцевих запозичень. Структура та стан виконання місцевого бюджету. Розвиток успішних громад: фінансові аспекти.

Тема 7. Державні позабюджетні фонди.

Фонди соціального страхування. Оплата праці в Україні та майбутнє пенсійної системи (відповідно до цілей сталого розвитку). Людський потенціал, безробіття та ринок праці (відповідно до цілей сталого розвитку). Бюджетне фінансування соціального захисту в Україні (відповідно до цілей сталого розвитку). Бюджетне фінансування дефіциту кошторису пенсійного фонду України. Стан пенсійного забезпечення в Україні (відповідно до цілей сталого розвитку). Планування роботи та звіти про виконання бюджету Пенсійного фонду. Проблеми пенсійного забезпечення в Україні. Нормативно-правове регламентування відносин з соціальними позабюджетними фондами. Стан соціального страхування в Україні (відповідно до цілей сталого розвитку). Історія соціального страхування в Україні. Стан надання матеріального забезпечення застрахованим особам та проведення страхових виплат. Державна служба зайнятості. Характеристика напрямів діяльності. Аналіз інформації про показники діяльності.

Тема 8. Фінансовий ринок.

Фінансовий ринок, його сутність та структура. Місце фінансового ринку у фінансовій системі. Сутність і функції фінансового ринку. Базові концепції фінансового ринку. Стан фінансового ринку в Україні. Регулювання фінансового ринку. Сутність регулювання фінансового ринку. Грошово-кредитний ринок: загальна характеристика, функції, учасники, попит і пропозиція. Діяльність Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Операції на фінансовому ринку. Фінансові посередники.

Тема 9. Фондовий ринок.

Основи функціонування фондового ринку. Класифікація фондових ринків. Фінансові інструменти фондового ринку. Рейтингові оцінки цінних паперів. Аналіз фондового ринку. Стан фондового ринку в Україні. Операції на фондовому ринку. Фондова біржа та посередники, що обслуговують ринок цінних паперів.

Тема 10. Страхування. Страховий ринок.

Страхування та страхові продукти. Види страхування. Страхові випадки. Страховий ринок. Асортимент страхового ринку. Страхова система. Види страхових компаній. Сучасний стан страхування в Україні. Фінансові показники діяльності страхових компаній.

Тема 11. Фінанси домогосподарств.

Фінансові ресурси домогосподарства. Доходи домогосподарства, їх складові та фактори. Оплата праці в Україні. Споживчий кошик та мінімальний розмір оплати праці (відповідно до цілей сталого розвитку). Прожитковий мінімум. Аналіз витрат і ресурсів домогосподарств в Україні. Диференціація життєвого рівня населення (відповідно до цілей сталого розвитку). Бідність в Україні (відповідно до цілей сталого розвитку). Фінансова грамотність (відповідно до цілей сталого розвитку). Доходи та витрати домогосподарств. Фінансове планування в домогосподарстві. Домогосподарство на ринку грошей. Особисті фінанси. Управління особистими фінансами (відповідно до цілей сталого розвитку). Бюджет домогосподарства. Інвестиції домогосподарств. Альтернативні рішення.

Тема 12. Фінанси суб'єктів господарювання.

Значення фінансів господарюючих суб'єктів. Сутність фінансів підприємств. Місце фінансів підприємств у виробництві. Основне призначення фінансів підприємств. Фінансові відносини підприємств. Підприємство та його організаційні форми. Основний капітал: проблеми та перспективи його фінансування. Оборотні кошти. Облік витрат та калькуляція собівартості. Фінанси для старту бізнесу. Ролі у фінансах бізнесу. Складові стартового балансу. Статутний капітал. Грошові платежі підприємств. Вхідні та вихідні грошові потоки. Планування грошових надходжень від реалізації. Кредитування суб'єктів господарювання. Складання графіка погашення кредиту. Інвестиції суб'єктів господарювання. Практична діяльність фахівця з фінансів на підприємстві, в установі. Фінансові рішення (відповідно до цілей сталого розвитку).

Тема 13. Фінансовий менеджмент.

Фінансовий менеджмент: сутність та зміст. Основи фінансового менеджменту. Структура капіталу і ризик. Взаємодія операційного і фінансового левериджу. Технології управління фінансами. Побудова ефективної системи бізнесу. Фінансове планування і бюджетування підприємства. Складання бюджету підприємства. Складання платіжного календаря. Побудова балансу грошових потоків. Аналіз беззбитковості. Розрахунок точки беззбитковості підприємства.

Тема 14. Міжнародні фінанси.

Основи міжнародних фінансів. Становлення та розвиток міжнародних фінансів: генезис етапів. Особливості побудови Європейського союзу. Історія створення ЄС. Особливості фінансової системи ЄС. Сучасні фінансові процеси в ЄС. Шлях України до ЄС. Євроінтеграція для України. Міжнародні фінансові інституції. Міжнародний фінансовий ринок: його об'єктивна основа та призначення. Складові міжнародного фінансового ринку.

Тема 15. Фінанси зарубіжних країн.

Особливості фінансів країн з розвиненою економікою. Особливості функціонування фінансових систем у зарубіжних країнах. Бюджетна політика країн з розвиненою економікою. Формування бюджету в країнах з розвиненою економікою. Досвід оподаткування розвинених країн.

Тема 16. Фінансова безпека держави.

Сутність, зміст та напрямки забезпечення фінансової безпеки. Рівень фінансової безпеки та його характеристики. Концепція фінансової безпеки та її складові. Ключові виклики та завдання фінансової безпеки.

2.2. Навчальна практика «Статистика»

Тема 1. Організація статистики в Україні. Організація єдиної системи обліку та статистики в Україні. Нормативно-інструктивна база проведення статистичних досліджень в Україні. Закон України «Про офіційну статистику». Форми державних спостережень. Ознайомлення із сайтом Державної служби статистики та сайтом Головного управління статистики в Полтавській області. Можливості використання статистичних методів у повсякденній роботі фахівця з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Тема 2. **Статистична звітність.** Способи збору інформації. Організаційні форми, види і способи статистичного спостереження. Форми статистичного спостереження: перепис, облік, спеціальні спостереження, опитування, звітність. Суцільні та несуцільні спостереження. Форми державних спостережень. Категорії та поняття статистики (статистична сукупність, одиниці сукупності, статистичні ознаки, варіація, варіанти, частоти, статистична закономірність). Види, реквізити, порядок складання та подачі статистичної звітності суб'єктами економіки. Табель складання форм статистичної звітності. Помилки статистичного спостереження та способи їх контролю.

Тема 3. Вибіркове спостереження. Організація вибіркового спостереження. Етапи проведення вибіркового дослідження. Визначення генеральної та вибіркової сукупності для конкретних видів статистичного дослідження. Обсяг вибірки. Способи відбору одиниць до вибіркової сукупності: випадковий, цілеспрямований, механічний, серійний (кластерний), багатоступеневий (комбінований), типовий, метод квот, стихійної вибірки, метод «снігового клубка». Помилки вибіркового спостереження, їх визначення при різних способах відбору. Помилки репрезентативності: систематичні, випадкові.

Тема 4. Складання робочих документів статистичного спостереження соціально-економічних явищ. Способи збору інформації. Організаційні форми, види і способи статистичного спостереження. Робочі документи статистичного спостереження: план спостереження, програма спостереження, статистичні формуляри та допоміжні документи. Помилки статистичного спостереження (реєстрації та репрезентативності, випадкові та систематичні). Арифметичний і логічний контроль результатів спостереження на наявність помилок. Носії первинної інформації, допоміжні документи.

Тема 5. Проведення статистичного спостереження. Види опитування: анкетування, інтерв'ю, експертна оцінка. Принципи проведення опитування. Вимоги до складання анкет. Класифікація питань, що використовуються в анкетах. Способи розповсюдження анкет. Завдання і принципи інтерв'юера. Проведення анкетування, зведення та класифікацію його результатів. Попередня підготовка зібраних в ході дослідження даних до аналізу: перевірка, узагальнення, систематизація, обробка, підсумовування даних і представлення їх

у формі статистичних таблиць.

Тема 6. Зведення та групування даних спостереження. Ряди розподілу та їх елементи. Варіаційні, атрибутивні та ранжирувані ряди розподілу. Дискретні та інтервальні варіаційні ряди. Статистичне групування, його суть і завдання. Види статистичних групувань: структурне, типологічне, аналітичне, просте, комбінаційне, вторинне. Методологія статистичних групувань. Послідовність побудови інтервального ряду розподілу. Групувальні ознаки. Класифікація та розподіл на групи в статистиці. Особливості групування малих сукупностей. Обчислення статистичних характеристик ряду розподілу.

Тема 7. Статистичні методи вимірювання взаємозв'язків. Формування на оснві спостереження факторних та результативних ознаки. Використання однофакторного та багатофакторний (множинний) аналізу: дисперійного та кореляційно-регресійного, за оперативними даними роботи підприємств Полтавської області. Види взаємозв'язків соціально-економічних явищ. Аналітичне групування. Формування ті інтерпретація висновків за результатами обчислень, обґрунтування заходів покращення стану досліджуваних взаємозв'язків між факторами впливу.

Тема 8. Аналіз динаміки. Тенденції розвитку. Статистичні ряди динаміки, їх види та правила побудови. Види рядів динаміки. Побудова за даними звітності інтервальних рядів динаміки та обчислення аналітичних показників (абсолютний приріст, коефіцієнт та темп зростання, темп приросту, абсолютне значення 1% приросту): базисних, ланцюгових та середніх рівнів. Поняття тенденції розвитку. Прийоми аналізу рядів динаміки: укрупнення періодів; ковзна середня; аналітичне вирівнювання. Характеристика основної тенденції, екстраполяція досліджуваного явища. Прийоми обробки динамічних рядів: приведення до однієї основи, змикання ряду, екстраполяція, інтерполяція. Статистичні прийоми виміру сезонних коливань. Коефіцієнти сезонності.

Тема 9. Індексний метод. Статистичні індекси, методика їх обчислення та зміст. Завдання індексного аналізу. Індивідуальні та загальні індекси. Територіальні індекси, особливості їх обчислення. Агрегатний індекс як основна форма індексу. Система індексів для характеристики динаміки складного явища. Індекси середніх величин. Взаємозв'язок між окремими соціально-економічними індексами; система індексів показників рівня життя та бідності: Індекси злиденності населення; Індекс Джині (індекс нерівності або індекс справедливості); Всесвітній індекс багатовимірної бідності (в контексті досягнення глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року).

Тема 10. Статистичні графіки, таблиці, карти. Статистичні таблиці, їх види та правила оформлення. Основні елементи статистичної таблиці: підмет і присудок. Правила оформлення таблиць. Графічний метод. Використання графічного методу в статистичних дослідженнях. Основні елементи статистичного графіка. Поле графіка. Геометричні знаки. Просторові орієнтири. Масштабні орієнтири. Експлікація графіка. Діаграми. Картограми. Картодіаграми. Лінійна діаграма. Стовпчикові діаграми. Різновиди стовпчикової діаграми: гістограма. Стрічкові діаграми. Секторні діаграми. Прямокутні діаграми. Квадратні діаграми. «Знак Варзара». Колові діаграми. Радіальні

діаграми: замкнуті і спіральні. Метод фігур-знаків. Картограми і картодіаграми. Правила побудови графіків. Вибір оптимального виду графічного зображення різних статистичних даних (ряди розподілу, середні величини, ряди динаміки, сезонні коливання тощо). Можливості наочного представлення результатів статистичного дослідження за допомогою презентації.

2.3. Навчальна практика «Фінанси підприємств»

Тема 1. Основи фінансів підприємств. Сутність і функції фінансів підприємств. Грошові фонди та фінансові ресурси. Основи організації фінансів підприємств. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи. Особливості фінансової діяльності суб'єктів малого підприємництва. Інвестиційна діяльність підприємств. Зміст та завдання управління фінансами підприємств.

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств. Розрахункові й касові операції. Сутність грошових розрахунків підприємств. Безготівкові й готівкові розрахунки. Проведення касових операцій. Види банківських рахунків і порядок їх відкриття. Форми безготівкових розрахунків. Принципи організації розрахунків. Розрахунки платіжними інструкціями. Розрахунки чеками. Розрахунки акредитивами. Вексельна форма розрахунків. Розрахунково-платіжна дисципліна та її вплив на фінансово-господарську діяльність підприємств.

Тема 3. Грошові надходження підприємств, формування та розподіл прибутку. Характеристика і склад грошових надходжень підприємств. Дохід (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг. Доходи від фінансово-інвестиційної та іншої діяльності. Формування валового і чистого доходу. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. Формування прибутку підприємства. Прибуток від реалізації продукції та його формування. Методи розрахунку прибутку від реалізації. Сутність і методи обчислення рентабельності. Розподіл прибутку підприємства. Використання чистого прибутку.

Тема 4. Оподаткування підприємств. Сутність оподаткування підприємств і податкова система. Сутність податків і їх функції. Система оподаткування підприємств та її становлення в Україні. Оподаткування прибутку підприємств. Податок на доходи фізичних осіб. Рентні платежі. Місцеві податки і збори. Плата за землю. Єдиний податок. Податок на нерухоме майно. Непрямі податки, які сплачують підприємства. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємств. Податок на додану вартість. Акцизний податок. Мито. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Податкова звітність підприємств.

Тема 5. Організація розрахунків по соціальному страхуванню. Сутність та значення соціального страхування. Принципи соціального страхування. Становлення та розвиток соціального страхування. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Страхування тимчасової втрати працездатності. Страхування на випадок безробіття. Страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Пенсійне страхування. Порядок нарахування

єдиного соціального внеску. Звітність по соціальному страхуванню підприємств.

Тема 6. Обігові кошти. Сутність і основи організації обігових коштів. Склад і структура обігових коштів. Класифікація обігових коштів. Визначення потреби в оборотних коштах. Нормування обігових коштів для створення виробничих запасів. Розрахунок нормативу обігових коштів економічним методом. Джерела формування обігових коштів. Власні джерела формування обігових коштів. Використання банківських кредитів для формування обігових коштів. Залучення коштів інших суб'єктів господарювання. Показники стану та ефективності використання обігових коштів. Показники стану власних обігових коштів. Вплив розміщення обігових коштів на фінансовий стан підприємства.

Тема 7. Кредитування підприємств. Необхідність та сутність кредитування підприємств. Кругооборот коштів підприємства та необхідність залучення кредитів. Класифікація кредитів, що надаються підприємствам. Банківське кредитування підприємств. Види банківського кредиту та їх характеристика. Умови та порядок отримання банківського кредиту. Порядок погашення банківського кредиту підприємством. Небанківське кредитування підприємств. Комерційне кредитування підприємств. Лізингове кредитування підприємств. Кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.

Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів. Сутність основних засобів та їх відтворення. Класифікація основних засобів. Показники стану та ефективності використання основних засобів. Знос і амортизація основних засобів. Сутність і склад капітальних вкладень. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень. Фінансування ремонту основних засобів.

Тема 9. Оцінювання фінансового стану підприємств. Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність і значення. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Показники фінансового стану підприємства. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка фінансової стійкості підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Тема 10. Фінансове планування на підприємствах. Фінансова стратегія підприємств. Зміст, завдання та методи фінансового планування. Зміст фінансового плану та порядок його складання. Зміст і значення оперативного фінансового плану.

Тема 11. Фінансова санація підприємств. Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють. Економічна сутність санації підприємств. Аналіз виробничо-господарської діяльності підприємства, що перебуває в кризі. Аналіз причин кризи та сильних і слабких місць на підприємстві. Внутрішні джерела фінансової санації. Санація балансу. Економіко-правові аспекти санації та банкрутство підприємств. Судове врегулювання господарських спорів. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств. Порядок оголошення підприємства

банкрутом. Задоволення претензій кредиторів. Фінансова санація на ухвалу господарського суду. Мирова угода. Приховане, фіктивне та зумисне банкрутство.

2.4. Навчальна практика «Страхування»

Тема 1. Сутність і класифікація страхування. Необхідність страхування як засобу управління ризиками підприємства та захисту страхових інтересів громадян. Доцільність страхування в розрізі об'єктів (життя, здоров'я, працездатність, пенсійне забезпечення; майно на праві володіння, користування і розпорядження майном чи можливі збитки чи витрати; відповідальність за заподіяну шкоду особі або її майну). Класи страхування. Лінії бізнесу страховика. Обґрунтування привабливості страхового захисту залежно від типу системи страхового відшкодування, виду та розміру страхової франшизи, тощо. Характеристика професій, пов'язаних із страхуванням. Місце страхування в економіці України (проникнення страхування). Аналіз поведінки суб'єктів страхових відносин у процесі дії договору страхування та при настанні страхової події.

Тема 2. Страховий ринок і його державне регулювання. Стан, проблеми і перспективи розвитку страхового ринку України. Страхова компанія як базова ланка страхового ринку. Особливості страхового посередництва. Завдання та повноваження Національного банку України у сфері державного регулювання та нагляду за діяльністю на ринку страхування. Законодавче поле у сфері страхування. Державне регулювання та нагляд за діяльністю із страхування. Цифровізація страхових послуг. Дослідження конкурентного середовища страхового ринку. Дослідження впливу макроекономічних факторів на страховий ринок. Рейтинг страхових компаній України. Дослідження страхового ринку Полтавської області.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінювання. Страхові ризики та актуарні розрахунки. Показники страхової статистики. Склад та структура тарифної ставки. Загальні засади моделювання ризику, його аналіз та управління ним у страхуванні. Особливості проведення актуарних розрахунків в особистому страхуванні, майновому та страхуванні відповідальності. Визначення тарифних ставок для нових видів страхування.

Тема 4. Особисте страхування. Страхування життя як резерв внутрішніх інвестицій, інструмент особистого фінансового захисту, альтернативний засіб нагромадження. Страхування життя до шлюбу та до народження дитини. Інвестиційне страхування життя. Безперервне страхування здоров'я. Пенсійне страхування. Порівняльна характеристика основних видів і програм за класами страхування життя. Накопичувальна та ризикова складова договору страхування життя. Гарантований інвестиційний дохід. Можливість участі у прибутках страховика. Страхування від нещасного випадку. Страхування на випадок хвороби (у тому числі медичне страхування). Загальні та індивідуальні умови страхового продукту: вимоги до змісту та розміщення на вебсайті сайті страховика. Порядок укладення договорів особистого страхування. Порядок та умови здійснення страхових виплат за договорами особистого страхування. Види

страхових виплат: одноразові, частинами, ануїтетні виплати. Викупна сума: особливості розрахунку та сплати. Права та обов'язки страховика та страхувальника під час врегулювання страхових подій, що мають ознаки страхового випадку. Відмова у здійсненні страхових виплат. Показники діяльності страхових копаній України та Полтавської області за лініями бізнесу в розрізі особистого страхування.

Тема 5. Страхування майна та фінансових витрат. Страхування майна та фінансових витрат, як резерв матеріального добробуту фізичних і юридичних осіб. Основні продукти майнового страхування та страхування фінансових витрат. Порівняльна характеристика основних видів і програм майнового страхування та страхування фінансових витрат. Обрання та обґрунтування доцільності страхування певного виду майна підприємства, а також страхування підприємницьких, аграрних, фінансових і кредитних ризиків. Обґрунтування доцільності та економічної необхідності страхування особистого рухомого і нерухомого майна. Загальні та індивідуальні умови страхового продукту: вимоги до змісту та розміщення на вебсайті сайті страховика. Порядок укладення договорів страхування майна та фінансових витрат. Порядок та умови здійснення страхової виплати за договорами страхування майна та фінансових витрат. Захист прав споживачів та порядок вирішення спорів за договорами страхування майна та фінансових витрат. Показники діяльності страхових копаній України та Полтавської області за лініями бізнесу в розрізі майнового страхування та страхування фінансових витрат.

Тема 6. Страхування відповідальності. Адміністративна, цивільно-правова та матеріальна відповідальність, що є об'єктом страхування. Порівняльна оцінка основних існуючих програм страхування відповідальності. Обґрунтування доцільності страхування певного виду відповідальності. Особливості ціноутворення та формування лімітів відповідальності в розрізі класів страхування відповідальності. Загальні та індивідуальні умови страхового продукту: вимоги до змісту та розміщення на вебсайті сайті страховика. Порядок укладення договорів страхування відповідальності. Порядок та умови здійснення страхової виплати за договорами страхування відповідальності. Захист прав споживачів та порядок вирішення спорів за договорами страхування відповідальності. Показники діяльності страхових копаній України та Полтавської області за лініями бізнесу в розрізі страхування відповідальності.

Тема 7. Перестрахування і співстрахування та механізми їх забезпечення. Сутність перестрахування та співстрахування. Стан і перспективні напрямки розвитку співстрахування та перестрахування в Україні. Схеми перестрахування. Договори у межах перестрахування. Доцільність перестрахування. Можливості співстрахування за умови страхування великих ризиків.

Тема 8. Фінанси та фінансова надійність страховика. Фінансові ресурси страхової організації та особливості їх формування. Оцінка фінансової надійності страховика, її необхідність і значення. Інформаційне забезпечення оцінки фінансової стійкості страховика. Вимоги щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика. Технічні резерви. Оцінка прибутковості

та рентабельності діяльності страховика.

2.5. Виробнича практика з фінансів суб'єктів господарювання

Зміст практики визначається з урахуванням особливостей бази практики.

Зміст практики на базі підприємств різних галузей національної економіки:

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура підприємства. Повна та скорочена назва підприємства. Організаційно-правова форма діяльності. Юридична адреса. Наявність філій, відділень та короткі відомості про них. Мета та основні напрямки діяльності підприємства. Законодавчо-нормативна база, яка регулює діяльність підприємства. Організаційно-виробнича структура підприємства. Місце фінансової служби в організаційній структурі підприємства. Організація та основні етапи фінансово-економічної діяльності підприємства.

Розділ 2. Організація фінансів суб'єкта господарювання.

2.1. Організація грошових розрахунків підприємства. Характеристика безготівкових та готівкових розрахунків підприємства. Розрахунки за товарними та безтоварними операціями. Порядок здійснення касових операцій. Характеристика банківських рахунків підприємства. Порядок відкриття поточного рахунку в банку. Характеристика форм безготівкових розрахунків, що використовуються на підприємстві. Оформлення платіжних інструкцій, розрахункових чеків, акредитивів, векселів. Характеристика розрахунково-платіжної дисципліни на підприємстві.

2.2. Грошові надходження підприємства, формування та розподіл прибутку. Оцінка складу, структури та динаміки грошових надходжень підприємства. Порядок розрахунку валового та чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг. Аналіз доходів операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Аналіз видатків операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства. Прибуток від реалізації продукції та його формування. Визначення операційного фінансового результату діяльності підприємства. Розрахунок чистого прибутку діяльності підприємства. Оцінка розподілу та використання чистого прибутку. Оформлення Звіту про фінансові результати. Розрахунок рентабельності діяльності підприємства.

2.3. Основні та оборотні активи підприємства. Оцінка складу, структури та динаміки обігових коштів підприємства. Визначення потреби в оборотних активах. Розрахунок нормативу обігових коштів підприємства. Нормування обігових коштів для створення виробничих запасів. Характеристика власних та залучених джерел формування оборотних активів підприємства. Аналіз структури та динаміки джерел формування обігових коштів. Розрахунок показників стану та ефективності використання оборотних активів підприємства. Власні оборотні активи, порядок їх визначення. Оцінка основних засобів підприємства та джерел їх формування. Знос та амортизація основних засобів. Характеристика методів нарахування амортизації основних засобів на підприємстві. Розрахунок показників стану та ефективності використання основних засобів підприємства. Характеристика капітальних вкладень та джерел їх фінансування. Порядок фінансування ремонту основних засобів.

2.4. Кредитування підприємства. Ознайомлення з банківським кредитуванням підприємства. Види банківських кредитів та їх характеристика. Оцінка умов та порядок отримання банківського кредиту. Аналіз кредитоспроможності підприємства. Перелік документів, необхідних для отримання банківського кредиту. Порядок укладання кредитної угоди. Розрахунок забезпеченості кредиту. Порядок погашення банківського кредиту підприємством. Характеристика комерційного та лізингового кредитування підприємства.

2.5. Особливості взаємовідносин суб'єктів фінансової системи. Характеристика взаємовідносин підприємства з податковими органами, банківськими установами, страховими компаніями, іншими учасниками фінансового ринку, органами соціального страхування.

Розділ 3. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі банківської установи:

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура банківської установи. Опис основних ідентифікаційних ознак банку як юридичної особи. Найменування банку (повне і скорочене за наявності). Дата створення та історія становлення. Організаційно-правова форма. Юридична адреса. Наявність філій, відділень тощо та короткі відомості про них. Цілі та види діяльності банківської установи. Рейтинги банку. Організаційна побудова банку. Ознайомлення зі статутом банку.

Розділ 2. Організація фінансів банківської установи.

2.1. Касові операції комерційного банку. Загальні правила здійснення касових операцій. Приймання готівкової національної та іноземної валюти від клієнтів для зарахування на банківські рахунки (власні або інших суб'єктів економічних відносин). Приймання від фізичних та юридичних осіб готівки для переказу і виплати отримувачу суми переказу в готівковій формі. Послідовність здійснення прибуткових касових операцій. Видача готівкової національної та іноземної валюти з банківських рахунків клієнтів (через касу банку або із застосуванням платіжних карток через банкомат). Порядок здійснення видаткових касових операцій. Вилучення з обігу сумнівних банкнот (монет), а також обмін клієнтам непридатних до обігу банкнот (монет) на придатні до обігу. Валютно-обмінні операції. Операції з банківськими металами.

2.2. Організація розрахункових операцій банківською установою. Ведення рахунків клієнтів. Відкриття і ведення банківських рахунків. Характеристика різних видів рахунків. Безготівкові міжгосподарські розрахунки. Способи і форми безготівкових розрахунків. Механізм здійснення розрахунків (списання коштів з розрахункового рахунку підприємства та їх зарахування на рахунки). Порядок відкриття та ведення валютних рахунків юридичних осіб. Посередництво банку у фінансових розрахунках між експортером та імпортером.

Види платежів, що застосовуються у міжнародній практиці: авансові, платежі по надходженню товарів і розрахунків, платежі по настанню термінів, платежі при поставці товарів або після неї. Чеки як основна форма розрахунків при зовнішньоторговельних операціях, види чеків, порядок розрахунків. Документарне інкасо – розрахунки за допомогою товарних акредитивів, револьверний акредитив, компенсаційний акредитив. Вексель як платіжний документ. Характеристика вексельного обігу. Розрахункові операції банку з векселями. Оформлення заборгованості векселями. Розрахунки з використанням векселів.

2.3. Депозитні операції комерційного банку. Вклади і депозити як головне джерело банківських ресурсів. Види вкладів і їх характеристика. Простій складні відсотки при нарахуванні доходу по депозитах. Депозитна політика банку. Депозитні операції комерційних банків з юридичними особами. Вклади населення. Етапи проведення депозитної операції. Механізм здійснення депозитних операцій. Гарантування вкладів фізичних осіб.

2.4. Організація банківського кредитування. Завдання та функції кредитного відділу. Кредитна політика банку. Основні напрями кредитування. Класифікація кредитів банківської установи. Порядок надання і способи погашення позичок. Форми забезпечення повернення банківських кредитів. Система оцінки кредитоспроможності позичальника банку. Програми кредитування фізичних осіб. Програми кредитування корпоративних клієнтів. Поточний рахунок з овердрафтом. Умови кредитної угоди, кредитний договір. Плата за кредит та її диференціація. Етапи процесу банківського кредитування. Контроль за використанням і погашенням кредиту. Проблемні позички. Кредитні санкції. Особливості механізму надання та погашення окремих видів кредитів. Валютне кредитування.

2.5. Особливості взаємовідносин суб'єктів фінансової системи. Банківсько-страхова взаємодія в умовах формування фінансової інфраструктури. Лізингові операції. Факторингові операції. Професійна діяльність банку на ринку цінних паперів. Політика банку щодо вкладень в цінні папери. Організація випуску та розміщення цінних паперів банком. Роль банківських установ у податковій системі.

Розділ 3. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі страхової компанії:

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура страхової компанії. Повна і скорочена назва страхової компанії. Юридична адреса. Інформація про відокремлені підрозділи та короткі відомості про них. Законодавчо-нормативна база, яка регулює діяльність страхової компанії. Відомості про державну реєстрацію в Єдиному державному реєстрі та про включення до Державного реєстру фінансових установ. Структура власності,

відомості про власників істотної участі. Організаційна структура страховика. Вплив на організаційну структуру страхової компанії специфіки діяльності, стратегічнихі тактичних цілей, історії розвитку. Рейтинг страхової компанії серед провідних страхових компаній за класами страхування, лініями бізнесу.

Розділ 2. Організація фінансів страхової компанії.

2.1. Діяльність із страхування (пряме страхування, перестрахування за класами страхування, лініями бізнесу). Перелік фінансових послуг (послуг із страхування, перестрахування), що надаються страховиком, інформація про ліцензії та дозволи. Діяльність за класами страхування (перестрахування), лініями бізнесу. Оцінка страхового портфеля. Вимоги до укладення та виконання договорів страхування (перестрахування). Страхова вартість, страхова сума, викупна сума, франшиза. Тарифна політика страхової компанії. Страхова премія. Порядок та умови здійснення страхових виплат. Таємниця страхування.

2.2. Реалізація страхових (перестрахових) продуктів. Здійснення діяльності з реалізації страхових продуктів страховиком та страховим посередником. Рекламування та проведення маркетингових, рекламних та інших підготовчих заходів, спрямованих на укладення договорів страхування. Пропонування, пропозиція та консультування клієнта щодо укладення договору страхування. Укладення та внесення змін до договору страхування. Отримання страхової премії від клієнта. Оформлення необхідних документів для своєчасного здійснення страхової виплати та інша діяльність, пов’язана з організацією врегулювання страхового випадку. Особливості здійснення страхової виплати за участю страхових посередників. Розрахунки за договорами страхування та перестрахування за участю страхових посередників. Винагорода за реалізацію страхових (перестрахових) продуктів. Побудова ефективної системи реалізації страхових (перестрахових) продуктів страховика. Формування баз даних і управління їх використанням у страхових організаціях.

2.3. План діяльності страховика. Порядок підготовки та оновлення планів безперервної діяльності, відновлення та фінансування страховика. Ідентифікація заходів для дотримання плану діяльності протягом усього прогнозного періоду, на який складено такий план. Оцінка виконання складеного палу діяльності страховика.

2.4. Формування політики перестрахування та співстрахування. Аналіз політики перестрахування, розробленої та затвердженої страховиком. Обґрунтування доцільності обрання методів передачі зобов’язань за договором страхування перестраховику. Критерії вибору перестраховика. Оцінка контрактів з перестрахування. Винагорода перестрахувальнику. Механізм укладення та особливості врегулювання страхових випадків за договором співстрахування. Контроль ефективності перестрахування та співстрахування.

2.5. Особливості взаємовідносин суб’єктів фінансової системи. Характеристика взаємовідносин страхової компанії із банками (розрахунково-касове обслуговування, інкасація та еквайринг, фінансові гарантії та акредитиви, банко-страхування, тощо), інвестиційними фондами (інвестування страхових резервів, диверсифікація активів, партнерство у спільних проектах), взаємодія страхової компанії з саморегулівними професійними організаціями,

регулюючими та контролюючими державними інституціями та іншими суб'єктами фінансової системи.

Розділ 3. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та наукових досліджень.

Зміст практики на базі бюджетної установи:

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура бюджетної установи. Повна і скорочена назва бюджетної установи. Юридична адреса. Цілі та види діяльності бюджетної установи. Організаційна побудова. Органи управління бюджетної установи та їх повноваження. Вплив на організаційну структуру бюджетної установи специфіки діяльності, історії функціонування. Місце фінансової служби в організаційній структурі бюджетної установи. Функції фінансової служби бюджетної установи.

Розділ 2. Організація фінансів бюджетної установи.

2.1. Оцінка основних фінансових показників бюджетної установи. Аналіз майна та джерел його формування. Оцінка необоротних активів. Аналіз запасів. Аналіз грошових коштів. Аналіз результатів діяльності бюджетної установи.

2.2. Порядок формування та використання фінансових ресурсів бюджетної установи. Порядок надання бюджетною установою платних послуг (укладання договорів про обсяг, структуру, порядок забезпечення установи матеріальними та фінансовими ресурсами). Аналіз доходів та видатків загального і спеціального фондів. Аналіз основних видів касових та фактичних видатків бюджетної установи.

2.3. Основи кошторисного фінансування. Порядок складання кошторису бюджетної установи, лімітної довідки про витрати з бюджету. Доведення бюджетній установі граничних показників за загальним фондом. Складання розрахунків за надходженнями спеціального фонду. Складання розрахунків за видатками загального і спеціального фондів. Заповнення вступної і основної частин кошторису.

2.4. Звітність бюджетної установи. Склад місячної і квартальної фінансової звітності бюджетної установи. Річний фінансовий звіт бюджетної установи. Особливості складання та строки подання фінансової звітності бюджетною установою. Штрафні санкції за несвоєчасність подання фінансової звітності. Склад податкової та соціальної звітності бюджетної установи.

2.5. Особливості взаємовідносин суб'єктів фінансової системи. Характеристика взаємовідносин бюджетної установи з банками, органами Державного казначейства, з місцевими фінансовими органами.

Розділ 3. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та

наукових досліджень.

Зміст практики на базі професійного учасника фондового ринку:

Розділ 1. Загальна характеристика професійного учасника фондового ринку.

Повна та скорочена назва професійного учасника фондового ринку (ПУФР). Юридична адреса. Форма власності й організаційно-правова форма. Наявність філій, представництв, відділень та короткі відомості про них. Організаційно-функціональна побудова ПУФР. Напрямки діяльності ПУФР.

Розділ 2. Організація фінансів суб'єкта господарювання.

2.1. Оцінка фінансового стану професійної діяльності на фондовому ринку. Аналіз майнового стану суб'єкта професійної діяльності фондового ринку. Аналіз фінансових результатів діяльності професійного учасника фондового ринку.

2.2. Організація ліцензування діяльності учасника фондового ринку. Характеристика процесу отримання дозволу на здійснення діяльності професійного учасника фондового ринку. Критерії та вимоги забезпечення здійснення професійної діяльності на фондовому ринку. Інформаційне забезпечення професійної діяльності на фондовому ринку.

2.3. Зміст професійної діяльності учасників фондового ринку. Характеристика напрямів професійної діяльності. Зміст основних операцій, аналіз їх обсягу та структури. Характеристика послуг, що надаються професійним учасником фондового ринку.

2.4. Управління ризиками діяльності професійного учасника фондового ринку. Вимоги до регулятивного капіталу професійного учасника фондового ринку. Оцінка ризиків здійснення діяльності та формування резервів. Перевірка суб'єктів надання фінансових послуг. Здійснення внутрішнього моніторингу ризиковості фінансових операцій.

2.5. Особливості взаємовідносин суб'єктів фінансової системи. Організація взаємовідносин професійного учасника фондового ринку з банківськими установами. Відносини суб'єкт професійної діяльності на фондовому ринку з податковими органами та Пенсійним фондом. Характеристика взаємовідносин професійного учасника фондового ринку з страховими компаніями. Характеристика взаємовідносин учасника фондового ринку з державним регулятором. Подання звітності про фінансову діяльність учасником фондового ринку до регулятора.

Розділ 3. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та наукових досліджень.

2.6. Виробнича практика «Комплексна зі спеціальності»

Зміст практики визначається з урахуванням особливостей бази практики.

Зміст практики на базі підприємств різних галузей національної економіки:

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура підприємства. Повна та скорочена назва підприємства. Організаційно-правова форма діяльності. Юридична адреса. Наявність філій, відділень та короткі відомості про них. Мета та основні напрямки діяльності підприємства. Законодавчо-нормативна база, яка регулює діяльність підприємства. Організаційно-виробнича структура підприємства. Місце фінансової служби в організаційній структурі підприємства. Організація та основні етапи фінансово-економічної діяльності на підприємстві.

Розділ 2. Оцінка фінансових показників діяльності підприємства. Оцінка активів та пасивів підприємства. Оцінка необоротних та оборотних активів. Оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості. Оцінка платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства. Оцінка фінансових результатів та рентабельності діяльності підприємства. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.

Розділ 3. Практичні аспекти фінансів підприємства

3.1. Оподаткування підприємства та організація розрахунків по соціальному страхуванню. Загальна характеристика податків і зборів на підприємстві. Оцінка порядку нарахування та сплати прямих податків і зборів. Порядок нарахування та сплати непрямих податків. Вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємства. Податкова звітність підприємства, порядок її оформлення та подання. Організація розрахунків по соціальному страхуванню на підприємстві. Страхування тимчасової втрати працездатності. Порядок нарахування та сплати єдиного соціального внеску. Звітність по соціальному страхуванню, порядок її оформлення та подання.

3.2. Фінансове планування на підприємстві. Розробка фінансової стратегії діяльності підприємства. Напрями здійснення, види, методи фінансового планування. Організація фінансового планування та прогнозування на підприємстві. Фінансовий план підприємства та порядок його складання. Характеристика оперативного фінансового планування. Розробка плану руху грошових коштів за видами діяльності (основна, інвестиційна, фінансова). Складання платіжного календаря та прогнозної фінансової звітності підприємства.

3.3. Фінансова санація підприємства. Фінансова санація підприємства та порядок її проведення. Аналіз причин виникнення фінансової кризи на підприємстві. Оцінка сильних та слабких сторін діяльності підприємства. Характеристика внутрішніх та зовнішніх джерел фінансової санації. Оцінка санаційної спроможності підприємства. Порядок проведення санації балансу. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємства. Судове врегулювання господарських спорів. Розробка антикризових заходів діяльності підприємства.

Розділ 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та наукових досліджень.

на базі банківської установи

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура банківської установи. Опис основних ідентифікаційних ознак банку як юридичної особи. Найменування банку (повне і скорочене за наявності). Дата створення та історія становлення. Організаційно-правова форма. Юридична адреса. Наявність філій, відділень тощо та короткі відомості про них. Цілі та види діяльності банківської установи. Рейтинги банку. Організаційна побудова банку. Ознайомлення зі статутом банку. Розмір, порядок формування статутного капіталу банку, види акцій банку (номінальна вартість та загальна кількість). Організаційна будова банку. Структура управління банком, органи управління, їх компетенція та порядок прийняття рішень. Тип організаційної структури банку. Вплив на організаційну структуру банку специфіки його діяльності, стратегічних і тактичних цілей, історії розвитку. Розмір та порядок утворення резервів та інших загальних фондів банку. Порядок розподілу прибутків та покриття збитків. Взаємовідносини банку із іншими суб'єктами фінансової системи.

Розділ 2. Оцінка основних фінансових показників діяльності банківської установи. Аналіз складу, структури та динаміки активів банку. Аналіз складу, структури та динаміки зобов'язань банку. Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу банку. Аналіз складу, структури та динаміки доходів банку. Аналіз складу, структури та динаміки витрат банку. Загальна оцінка динаміки доходів, витрат та чистого прибутку банку. Аналіз формування та динаміки чистого процентного доходу банку. Аналіз формування і динаміки чистого прибутку. Аналіз формування та динаміки сукупного доходу банку. Аналіз рентабельності діяльності банку. Аналіз рентабельності активів та власного капіталу банку. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності банку. Аналіз руху грошових коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності банку.

Розділ 3. Практичні аспекти фінансів банківської установи.

3.1. Аналіз операцій банку по залученню ресурсів та інвестиційно-кредитної діяльності банку. Аналіз депозитів комерційного банку і розвитку клієнтської бази. Аналіз ефективності формування та використання банківських ресурсів. Аналіз строкових депозитів. Аналіз депозитів до запитання. Оцінювання обґрунтованості залучення міжбанківських кредитів. Оцінювання депозитної політики банку. Аналіз ефективності формування та використання банківських ресурсів. Аналіз обсягів і вартості кредитних вкладень. Аналіз структури кредитного портфеля. Аналіз оборотності кредитів. Аналіз руху кредитів. Аналіз кредитоспроможності позичальника. Аналіз ризиків кредитного портфеля і формування резервів (класифікація кредитного портфеля за ступенем ризику, критерії прийняття забезпечення за кредитними операціями при розрахунку резервів, порядок розрахунку резервів під кредитні ризики. Аналіз операцій банку з цінними паперами. Оцінка вартості цінних паперів.

3.2. Аналіз банківських послуг та валютних операцій банку. Аналіз розрахункових і касових послуг. Аналіз операцій банку з банківськими платіжними картками. Аналіз трастових послуг. Аналіз депозитарних послуг.

Аналіз операцій з банківськими металами. Послуги банку з обслуговування вексельного обороту. Аналіз операцій банку з надання в оренду індивідуальних банківських сейфів. Аналіз масштабів, динаміки та структури валютних операцій. Аналіз валютних курсів і контрактів. Аналіз ефективності валютних операцій.

3.3. Аналіз дотримання банком пруденційних нормативів. Нормативи капіталу: мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1), достатності регулятивного капіталу (Нрк), достатності капіталу 1 рівня (Нк1), достатності основного капіталу 1 рівня ($Н_{ок1}$). Нормативи ліквідності: коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами ($LCR_{ВВ}$), коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами ($LCR_{ІВ}$), коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). Нормативи кредитного ризику: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), великих кредитних ризиків (Н8), максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9). Нормативи інвестування: інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11), загальної суми інвестування (Н12). Ліміти відкритої валютної позиції: норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції (Л13-1), норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції (Л13-2), норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCRBB), Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCRiB).

Розділ 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

на базі страхової компанії

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура страхової компанії. Повна і скорочена назва страхової компанії. Юридична адреса. Інформація про відокремлені підрозділи та короткі відомості про них. Законодавчо-нормативна база, яка регулює діяльність страхової компанії. Відомості про державну реєстрацію в Єдиному державному реєстрі та про включення до Державного реєстру фінансових установ. Структура власності, відомості про власників істотної участі. Система управління страховика. Організаційна структура страховика. Перелік фінансових послуг (послуг із страхування, перестрахування), що надаються страховиком, інформація про ліцензії та дозволи. Інформація щодо договорів страхування. Інформація щодо вартості (ціни, тарифів) щодо фінансових послуг, що надаються страховиком. Політика винагороди страховика. Взаємовідносини страхової компанії із іншими суб’єктами фінансової системи.

Розділ 2. Оцінка фінансових показників діяльності страхової компанії. Аналіз джерел формування капіталу страхової компанії. Склад, структура та динаміка активів страхової компанії. Склад, структура та динаміка пасивів страхової компанії. Структура та динаміка надходження і витрачання грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності страхової компанії. Аналіз руху грошових коштів страхової компанії у результаті

операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Оцінка фінансової стійкості та ділової активності страхової компанії.

Розділ 3. Практичні аспекти фінансів страхової компанії.

3.1. Аналіз страхових операцій. Аналіз основних показників діяльності страхових компаній. Аналіз страхового доходу, витрат на страхові послуги та результату страхових послуг страхової компанії за класами страхування, лініями бізнесу. Рівень виплат.

3.2. Аналіз доходів, витрат, фінансових результатів та рентабельності діяльності страхової компанії. Оцінка складу, структури та динаміки доходів і витрат страхової компанії. Аналіз динаміки показників формування фінансових результатів діяльності страхової компанії. Аналіз страхового доходу, витрат за страховими послугами та чистих витрат за утримуваними контрактами з перестрахування. Аналіз факторів впливу на формування фінансових результатів діяльності страховика. Оцінка абсолютних показників ефективності функціонування страхової компанії. Аналіз рентабельності діяльності страхової компанії.

3.3. Оцінка платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика. Забезпечення платоспроможності страхової компанії. Оцінка регулятивного капіталу страховика. Оцінка складу та структури технічних резервів страхової компанії. Перевірка адекватності сформованих технічних резервів. Оцінка інвестиційної діяльності страховика. Оцінка покриття технічних резервів активами.

Розділ 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійної роботи та наукових досліджень.

на базі бюджетної установи

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура суб'єкта господарювання. Повна і скорочена назва бази практики. Юридична адреса. Форма власності й організаційно-правова форма. Цілі та види діяльності бази практики. Склад і функції фінансового апарату, місце фінансової служби в загальній організаційній структурі бюджетної установи. Організація фінансово-економічної роботи. Фінансові обов'язки та їх розподіл між спеціалістами бази практики.

Розділ 2. Оцінка фінансових показників. Оцінка забезпеченості матеріальними ресурсами та ефективності їх використання. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості бюджетної установи. Оцінка капіталу. Аналіз фінансової стійкості бюджетної установи.

Розділ 3. Практичні аспекти фінансів бюджетної установи

3.1. Фінансовий механізм бюджетної установи. Порядок виділення бюджетних коштів на основі встановлених нормативів. Склад і структура видатків бюджетної установи за джерелами їх формування за останні три роки. Аналіз співвідношення касових і фактичних видатків. Розподіл видатків на

поточні та капітальні, захищені статті видатків бюджетної установи. Аналіз зміни обсягу та структури видатків, визначення факторів впливу. Взаємовідносини з органами казначейства в процесі фінансування бюджетної установи.

3.2. Фінансове планування діяльності бюджетної установи. Планування поточних і капітальних витрат в процесі складання кошторису даної установи. Методи планування видаткової частини бюджетної установи. Аналіз фінансування бюджетної установи. Аналіз основних показників, що визначають обсяг бюджетних асигнувань. Взаємовідносини з місцевими фінансовими органами в процесі складання кошторису бюджетної установи.

3.3. Процедура державних закупівель в бюджетній установі. Порядок планування закупівель. Проведення тендеру. Особливості здійснення різних типів закупівель. Здійснення закупівель та їх оплата. Взаємовідносини з іншими учасниками державних закупівель.

Розділ 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та наукових досліджень.

на базі органів державної податкової служби України (управління, інспекція)

Розділ 1. Загальна характеристика та організаційна структура органу державної податкової служби (управління, інспекція, відділ). Завдання та функції управління (інспекції), його місце в структурі ДПС України. Розподіл повноважень та взаємозв'язок між працівниками управління (інспекції). Нормативно-правові акти, якими керується у роботі управління (інспекція). Внутрішні документи та організація роботи з документами. Облікові реєстри, що ведуться в управлінні (інспекції, відділі). Користувачі інформації з облікових реєстрів. Єдина база даних податкових знань. Матеріали, що розміщуються на Web-сайті. Схеми документообороту та обміну інформацією в процесі взаємовідносин із структурними підрозділами ДПС України та іншими державними органами.

Розділ 2. Оцінка фінансових показників діяльності органу державної податкової служби (управління, інспекція, відділ). Оцінка виконання бюджетів різних рівнів за обсягами мобілізованих коштів від сплати всіх видів податків. Аналіз складу, структури та динаміки сплачених податків платниками, зареєстрованими в органі державної податкової служби (управлінні, інспекції).

Розділ 3. Практичні аспекти фінансів органів державної податкової служби (управління, інспекція)

3.1. Непряме оподаткування. Оцінка складу платників непрямих податків (податок на додану вартість, акцизний податок, мито), об'єктів оподаткування, порядку обчислення сум податків і сплати в бюджет, пільги і звітність платників. Характеристика порядку визначення податкового зобов'язання з ПДВ, акцизного податку, складання податкової звітності. Методика проведення камеральної перевірки податкової звітності платників непрямих податків та оформлення їх

наслідків.

3.2. Прибуткове оподаткування підприємств та населення. Оцінка складу платників податку на прибуток підприємств, механізму формування доходів і витрат для визначення об'єктів оподаткування, системи ставок податку і пільг та термінів нарахування та сплати в бюджет. Аналіз методології нарахування податкових зобов'язання з податку на прибуток, складання податкової звітності та її камеральної перевірки з оформленням можливих наслідків. Аналіз складу доходів, що оподатковуються, виплат, які не підлягають оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб, системи ставок податку, податкових соціальних пільг, податкової знижки та порядку їх надання. Характеристика порядку декларування доходів громадян. Оцінка методики проведення перевірки з питань правильності утримання, повноти і своєчасності сплати в бюджет утриманих сум податків та оформлення результатів таких перевірок. Аналіз повноти дотримання законодавства щодо оподаткування доходів фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності. Механізм проведення перерахунків по податку з врахуванням наданої податкової знижки за даними річної податкової декларації.

3.3. Майнове, екологічне, рентне та місцеве оподаткування. Оцінка складу платників єдиного податку, майнового податку (в розрізі складових податку), екологічного податку, рентної плати (в розрізі складових податку) та місцевих податків зборів, об'єктів оподаткування, порядку обчислення сум податків і зборів та сплати в бюджети державного і місцевого рівнів, пільги і звітність платників. Обґрунтування повноважень місцевих органів влади у встановленні на своїх територіях конкретних місцевих податків і зборів. Характеристика порядку обчислення єдиного податку, майнового податку (в розрізі складових податку), екологічного податку, рентної плати (в розрізі складових податку) та місцевих податків зборів, складання податкової звітності. Методика проведення камеральної перевірки податкової звітності платників єдиного податку, майнового податку (в розрізі складових податку), екологічного податку, рентної плати (в розрізі складових податку) та місцевих податків зборів та оформлення їх наслідків.

Розділ 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та наукових досліджень.

на базі професійного учасника фондового ринку

Розділ 1. Загальна характеристика професійного учасника фондового ринку та його організаційна структура. Повна та скорочена назва професійного учасника фондового ринку (ПУФР). Юридична адреса. Форма власності й організаційно-правова форма. Наявність філій, представництв, відділень та короткі відомості про них. Цілі та види послуг ПУФР. Організаційно-функціональна побудова ПУФР. Органи управління ПУФР та їх повноваження. Напрямки діяльності ПУФР. Організація фінансової роботи.

Розділ 2. Оцінка фінансових показників діяльності. Аналіз активів і

пасивів товариства. Оцінка фінансової стійкості. Аналіз платоспроможності та ліквідності. Аналіз фінансових результатів діяльності. Оцінка ефективності діяльності.

Розділ 3. Практичні аспекти фінансів професійного учасника фондового ринку

3.1. Організація професійної діяльності учасника фондового ринку. Напрямки професійної діяльності учасника фондового ринку. Характеристика напрямів діяльності та аналіз показників. Характеристика та аналіз фінансових інструментів, що обслуговуються учасником фондового ринку. Обсяг та структура операцій на фондовому ринку.

3.2. Практичні аспекти механізму професійної діяльності учасників фондового ринку. Електронна торгівельна система фондового ринку та її операційний механізм. Капіталізація фондового ринку за лістингом. Ціноутворення та управління активами фондового ринку. Аналіз здійснення хеджевих операцій з урахуванням ситуацій на фондовому ринку. Організація фінансових взаємовідносин з іншими учасниками фондового ринку.

3.3. Фінансовий контроль діяльності та управління фінансовими ризиками професійного учасника фондового ринку. Характеристика системи внутрішнього контролю за рівнями. Опис внутрішньої політики учасника фондового ринку. Характеристика ризик-менеджменту учасника. Розподіл повноважень. Характеристика взаємовідносин учасника фондового ринку з державним регулятором. Подання звітності про фінансову діяльність учасником фондового ринку до регулятора. Дотримання правил і стандартів професійної діяльності. Фінансова дисципліна та порушення діяльності. Заходи щодо усунення порушень діяльності. Порядок та показники розглянутих справ про правопорушення на фондовому ринку.

Розділ 4. Індивідуальне завдання. Обирається відповідно до напряму наукових досліджень (тем наукових робіт, курсових робіт, публікацій тощо) з наведеного у робочій програмі практики списку, що не є вичерпним. Має на меті забезпечити максимальний збір інформації, необхідної для самостійноїроботи та наукових досліджень.

3. ВИМОГИ ДО БАЗ ПРАКТИКИ

Практика студентів Університету проводиться на базах практики, які забезпечують виконання програм практики студентів освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.

Базами практики можуть бути підприємства різних галузей національної економіки, банківські установи, кредитні спілки, страхові компанії та професійні учасники фондового ринку, а також бази за межами України за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі програм практики.

Навчальна практика проводиться у навчальних аудиторіях, лабораторіях та на інших об'єктах структурних підрозділів Університету. Вони повинні мати відповідне матеріально-технічне, організаційне і навчально-методичне забезпечення.

Навчальна практика також може проводитися на підприємствах (в організаціях, установах тощо), що оснащені за останніми тенденціями розвитку відповідної сфери професійної діяльності, забезпечують виконання програм практики. Вона проводиться науково-педагогічними працівниками Університету для групи студентів. З цими підприємствами (установами, організаціями тощо) укладаються договори.

Виробнича практика проводяться на базах практики. Підприємства (установи, організації тощо), які залучаються для проведення виробничої практики студентів, мають відповідати наступним вимогам:

- наявність структурних підрозділів чи фахівців, напрям діяльності яких відповідає спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок;
- здатність забезпечити виконання програми практики;
- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- забезпечення належних умов для проходження практики на виробництві з дотриманням правил і норм безпеки праці, виробничої санітарії відповідно до законодавства;
- надання студентам на час проходження практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмам практики (за згодою керівника підприємства (установи, організації тощо) та за наявності відповідних вакансій);
- надання студентам права користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики, з урахуванням політики конфіденційності підприємства (установи, організації тощо);
- можливість наступного працевлаштування випускників Університету (на загальних підставах, за наявності вакансій).

З урахуванням особливостей підготовки студентів за освітньо-професійною програмою кафедра може встановлювати додаткові вимоги до баз практики, що відображаються у відповідній робочій програмі практики.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики студентів освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, є:

- розробка наскрізної і робочих програм практик;
- визначення баз практики;
- укладання договорів про проведення практики студентів між Університетом та підприємствами (установами, організаціями тощо);
- розподіл студентів за базами практики;
- підготовка для баз практики інформації про обсяги, зміст, період проведення практики студентів, потреби в обладнанні та матеріалах тощо;
- призначення керівників практики;
- складання індивідуальних завдань на практику;
- проведення настановчих зборів студентам;
- підготовка звітної документації за результатами проведення практики;
- інші заходи.

Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на ректора Університету. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в Університеті здійснює керівник виробничої практики відділу практики та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників, на факультеті – декан, на кафедрі – завідувач кафедри.

Функції організаторів, керівників та учасників практики визначаються Положенням про проведення практики студентів Полтавського державного аграрного університету.

Навчальна практика проводиться для академічної групи.

Навчальна практика студентів денної форми здобуття освіти здійснюється тривалим окремим періодом у межах навчального року.

Проведення навчальної практики студентів на базі Університету здійснюється згідно розпорядження декана факультету та відповідно розкладу навчальної практики.

Керівник навчальної практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- проводить студентам інструктаж із безпеки життєдіяльності;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з їїпрограмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам (за наявності);
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;
- перевіряє щоденники навчальної практики та оцінює результати її проходження студентами;
- подає звіт керівника навчальної практики на кафедру та керівнику виробничої практики навчального відділу;
- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством та

внутрішніми нормативно-правовими актами Університету.

Студенти, які проходять навчальну практику, зобов'язані:

- ознайомитися з програмою практики;
- отримати документи для проходження практики;
- пройти інструктаж із безпеки життєдіяльності та дотримуватися правил безпеки життєдіяльності;
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- оформити звітну документацію з практики та подати її керівнику практики від кафедри.

Виробнича практика студентів проводиться у виробничих умовах в період, що забезпечує можливість виконання студентами всіх видів робіт згідно з програмою практики.

Заходи, пов'язані з організацією виробничої практики студентів, визначаються наказом ректора Університету про проведення практики студентів.

На початку практики керівник підприємства (установи, організації тощо) призначає керівника від бази практики, а також забезпечує проведення студентам-практикантам інструктажів із охорони праці, ознайомлення з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів. Керівником практики від бази практики повинен бути фахівець, який працює на постійній основі. Кількість студентів-практикантів, яка закріплюється за ним, не повинна перевищувати десяти осіб.

На студентів-практикантів, які проходять практику на підприємстві (в установі, організації тощо), розповсюджується законодавство України про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (установи, організації тощо). За наявності вакантних місць та за відповідності змісту роботи програмі практики, студенти можуть бути зараховані на штатну посаду.

Керівник виробничої практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з їїпрограмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам;
- контролює своєчасне прибуття студентів до баз практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;
- проводить консультації щодо опрацювання та узагальнення зібраного матеріалу;
- перевіряє щоденники, звіти з практики та оцінює результати її проходження студентами;
- подає на кафедру звіт керівника виробничої практики та у відділ практики та сприяння працевлаштуванню студентів і випускників;
- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством і внутрішніми нормативно-правовими актами Університету.

Керівник виробничої практики від бази практики:

- здійснює безпосереднє керівництво практикою студентів-практикантів згідно з програмою практики;
- знайомить студентів-практикантів із правилами внутрішнього розпорядку

та контролює їх дотримання;

- повідомляє керівнику практики від кафедри про порушення студентом-практикантом трудової дисципліни та внутрішнього розпорядку;
- контролює ведення щоденника, підготовку звіту студентом-практикантом;
- після закінчення практики складає відгук-характеристику на кожного студента-практиканта, де дає оцінку проходження практики.

Студенти, які проходять виробничу практику, зобов'язані:

- з'явитися на настановчі збори з питань проходження практики та звітування за її результатами;
- пройти цільовий інструктаж з охорони праці;
- отримати документи для проходження практики;
- ознайомитися з програмою практики;
- отримати індивідуальні завдання у керівника практики від кафедри;
- своєчасно прибути на базу практики;
- дотримуватися правил охорони праці на підприємстві (в установі, організації тощо) трудової дисципліни, правил внутрішнього трудового розпорядку, правил і норм охорони праці, цивільного захисту, пожежної безпеки та дій в надзвичайних ситуаціях;
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- підготувати звітну документацію з практики;
- своєчасно подати звіт з практики та захисти його перед комісією.

5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК І ОЦІНЮВАННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Після закінчення періоду практики студенти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форми звітності визначаються наскрізною та робочою програмами практики. До звітної документації відносяться щоденник практики, звіт з практики та інші.

За результатами проходження **навчальної практики** студентом подається керівнику практики від кафедри для перевірки та оцінювання щоденник навчальної практики. У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівником практики.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів із навчальної практики визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

За підсумками навчальної практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. З навчальної практики диференційований залік студентам денної форми здобуття освіти виставляється в останній день практики.

Оцінювання її результатів здійснюється керівником практики від кафедри на підставі:

- повноти та якості виконання студентом програми практики й індивідуального завдання (за наявності);
- оформлення та змістовності наповнення щоденника практики й інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

За результатами проходження **виробничої практики** студентом подається звіт з практики разом зі щоденником на кафедру для реєстрації та подальшої перевірки й оцінювання керівником практики від кафедри.

У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівниками практики.

Вимоги до структури та обсягу звіту з практики наводяться у робочій програмі практики. Підготовка звіту здійснюється з дотриманням принципів академічної доброчесності. Текст звіту з практики перевіряється на наявність текстових запозичень згідно Кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету та Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Полтавському державному аграрному університеті. Звіт з виробничої практики захищається студентом перед комісією, яка призначена наказом ректора Університету.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів із виробничої практики визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

Диференційований залік з виробничої практики студентів денної форми здобуття освіти виставляється після її закінчення протягом двох тижнів

теоретичного навчання чи екзаменаційної сесії головою комісії із захисту звітів з практики. Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Керівником практики від кафедри нарахування балів здійснюється на підставі:

- оцінки результатів проходження практики студентом, наданої у відгуку-характеристиці керівника практики від бази практики;
- оцінки якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звітуз практики;
- оцінки виконання інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Комісія із захисту звітів з практики нараховує бали за підсумками презентації студентом результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедр, конференціях, круглих столах та інших заходах, а загальні підсумки – на вчених радах факультету та Університету.